

ÚJ SZKEPTICIZMUS

A művészek és a tudósok helyzete a politikai életben a háború előtt olyasféle volt, mint a gazdag kereskedőcsaládba házasodott szegény grófé. A politikusok úgy tekintették a művészeket és tudósokat, mint nagyon megtisztelő terhet, ezek viszont a politizálást lenézték, de szerettek a politikusokkal jóban lenni.

Azonban mikor a háború kitört, megfagyott a kicsinylő mosoly a lenéző ajkakon, mert a politika egyszerre váratlanul hatalmas, sorsdöntő erő lett. Tragikus dolog volt, hogy a művészek és tudósok annyira megijedtek, hogy elhagyta őket előkelőségük tudata és teljes szívvel leborultak a politika tényei előtt.

Most forradalom van és azután béke lesz.

A művészek és mi, akik kutatásnak élünk, érezzük, hogy tisztáznunk kell végre, hogy a politikával szemben hogy állunk. Európászerte szervezkednek is művészek és tudósok ezért a maguk érdekeik védelmére és társadalmi befolyásuk erősítésére. Azt hiszem, hogy ez így nem helyes - a mi igazi feladatunk, szerintem, egy mondatban a következő:

A háborúk és forradalmak pusztításából arra kell eszmélnünk, hogy az embereknek a politikába vett hite társadalmunkat felbomlasztja és mindenünket elsodorja. Fel kell tehát világosítanunk erről az embereket és megdönteni bennük a politikába vetett hitüket.

A politika nem az, aminek képzeltük és aminek a köztudat ma is képzeli, - nem az emberek érdekeinek versengő érvényesülése. A társadalom olyan bonyolult, hogy még a tudomány sem tudja, akár intézmény, akár intézkedés jövő hatásait kiszámítani, ezerszer kevésbé tudják a politizáló emberek a maguk durva eszével és indulatos képzeletével előrelátni, hogy azok az intézmények, melyeket követelnek, végeredményben érdekükre szolgálnak-e vagy sem. Az emberek csak ködös körvonalakat látnak a társadalomból: tehát már pusztán azzal, hogy céljaikat kivetítik reá, bár eligazodni benne nem tudnak, - keresztül törik a józan megfontolás szabályait, melyek szerint egyébként érdekeiket mérlegelni szokták.

Nem is halad tehát célok felé a politizáló ember, hanem illúziók felé tör, melyek megragadták képzeletét.

E politikai illúziók fakasztója az a kínzó bizonytalanság, melyben a társadalom az embert boldogulása felől tartja: Amint az őserdőben tapogatózó vadember szellemekkel érzi magát körülveve, úgy a civilizáció rengetegében vergődő kortársunk illúziókkal szövi körül a társadalom alkatrészeit. Amidőn sorsunkat ki nem lehet ütemben himbálgatni a társadalom eseményei, lerázzuk az ész uralmát, félelemmel és reménnyel kapkodunk magunk köré s amerre fordulunk, fenyegető és biztató illúziókkal elevenítjük fel magunk körül embertársaink homályos sokaságát.

Rémület és remény vak kitérője a politika: a társadalmi materializmus tehát, mely szerint az emberek a közügyekben érdekeik felismerését követik, és az e teória által igazolt demokrácia, maguk merő illúziók.

A politikai küzdelmek pedig, melyek a rémület és remény vak összecsapásai, nem a fejlődést biztosítják, - mint azt a demokráciának hizelgő iskolák tanítják, - hanem oktalan szenvedélyek céltalan pusztításai.